

Barris desafavorits davant la crisi: Segregació urbana, innovació social i capacitat cívica

Amb la col·laboració

INNOVACIÓN Y CONSULTORIA
en políticas públicas, s.l.

Amb el finançament

reCerCaixa

Ismael Blanco
Helena Cruz
Rubén Martínez

Llicència Creative Commons

OBJECTIUS

- Determinació de la realitat i l'evolució de la segregació urbana a Catalunya
- Identificació dels patrons territorials de segregació de la població
- Identificació i anàlisi de pràctiques d'innovació social i la seva implantació territorial
- Establir i analitzar les relacions entre la segregació i les pràctiques d'innovació social
- Formular aportacions d'utilitat per al disseny de polítiques públiques i les pràctiques d'innovació social

PREGUNTES DE RECERCA SOBRE IS

- Quin tipus de pràctiques d'innovació social s'estan produïnt a Catalunya?
- Quina és la distribució territorial de la innovació social?
- Quina presència tenen les pràctiques d'innovació social en les àrees urbanes de major segregació?
- Quin tipus de respostes socials a la crisi predominen en les àrees més segregades socialment?
- Quin pes té l'organització social i comunitària des del punt de vista de la capacitat de "resiliència" dels barris més desafavorits?

Geoff Mulgan

«nous productes, serveis i models que satisfan les necessitats socials amb major eficàcia que les alternatives i que al seu torn creen noves relacions socials o col·laboracions. La innovació social respon demandes socials no satisfetes per mercat o Estat»

Stanford Social Innovation

«Una nova solució a un problema social que és més eficaç, eficient, sostenible, o justa que les solucions existents i el valor creat de les quals s'acumula principalment en la societat en el seu conjunt en lloc d'en individus particulars»

Frank Moulaert

«Canvis en programes, agències i institucions que porten a una millor inclusió dels grups exclosos en diversos àmbits de la societat. Canvis en la dinàmica de les relacions socials, incloent les relacions de poder.»

Frank Moulaert

cubrir necessitats bàsiques

empoderament grups vulnerables

canvi en relacions socials i de poder

dimensió socio-espacial és clau

" (...) locally embedded practices (...) that help socially excluded and ~~impoverished~~ individuals and social groups to satisfy basic needs for which they find no adequate solutions in the private market or macro-level welfare policies

Dosterlynck, S., Kazepov, Y., Novy, A., Cools, P., Barberis, E., Wukovitsch, F., Saruis, T., (2013) *The butterfly and the elephant: local social innovation, the welfare state and new poverty dynamics*

Mapa de la Innovació Social a Catalunya

Identificació i geolocalització de prop de 700 casos d'innovació social a Catalunya

MAPA D'INNOVACIÓ SOCIAL A CATALUNYA

Categories Innovació social

- INICIATIVA SOCIAL**
 - Bancs de temps
 - Moviments ambientalistes
- INICIATIVA LOCAL**
 - Habitat urbans
 - Energia alternativa
 - Noves formes d'ocupació
- INICIATIVA SOCIAL**
 - Finances socials
 - Grups de consum
 - INICIATIVA SOCIAL**

Tot | Res

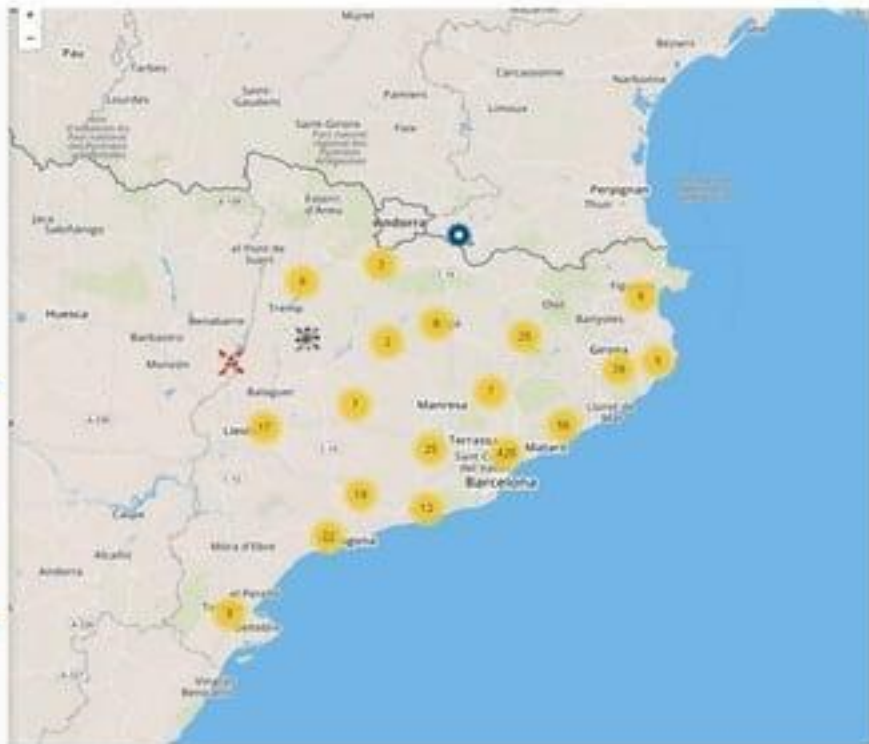
Mostrar dades de la innovació social

Barris i Crisi: Projecte sobre dinàmiques de segregació urbana i innovació social davant la crisi

Una recerca que diagnostica els efectes i les conseqüències socials de la crisi, i també les respostes que s'hi estan donant des dels barris.

VEU LA VEU DELS BARRIS BARRIS I CRISI

Si tens alguna aportació, si en tens, omple el formulari!

Possibilitat d'observar la distribució territorial de la innovació social per territoris i per tipus de pràctiques

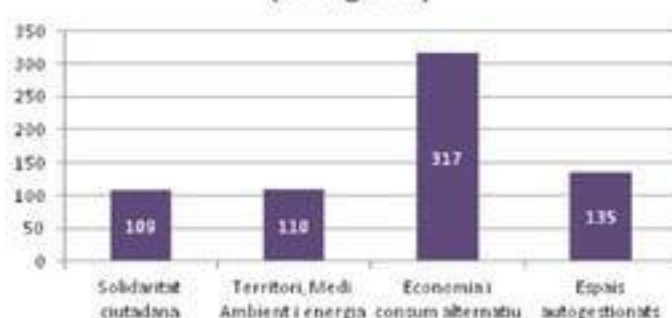
Categories Innovació social

- Solidaritat ciutadana**
 - Bancs de temps
 - Moviments antidesnonaments
- Entorns mediambientals i energètics**
 - Hortes urbanas
 - Energia alternativa
 - Xarxes telemàtiques ciutadanes
- Economia i consum alternatiu**
 - Finances socials
 - Grups de consum
 - Espais autogestionats

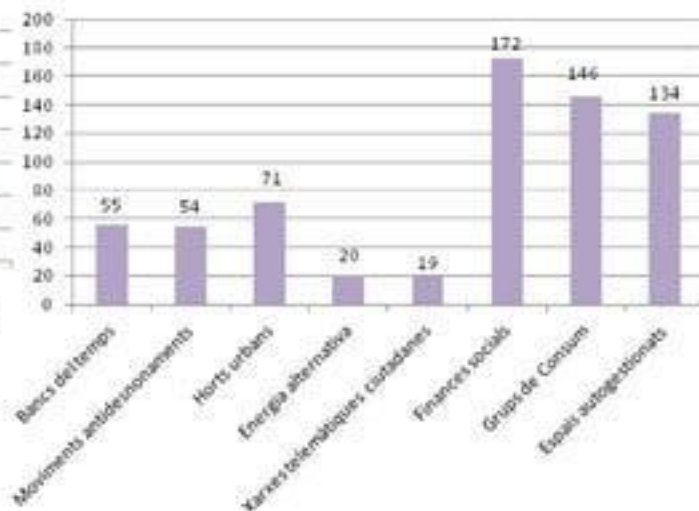

Caracterització de les pràctiques d'innovació*

Pràctiques d'innovació social
(categoria)

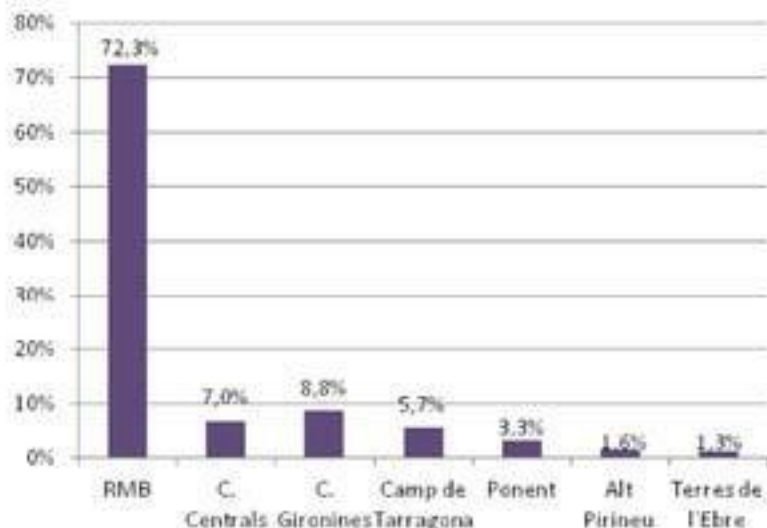

Pràctiques d'innovació social
(tipologia)

Les pràctiques d'innovació social més nombroses són les relacionades amb l'economia social i el consum alternatiu (finances socials i cooperatives de consum) i els espais autogestionats (majoritàriament, ateneus populars o similars)

Distribució territorial de la innovació social*

ÀMBIT TERRITORIAL	POBLACIÓ	%
RMB	5.026.709	66,85
Comarques Centrals	510.678	6,79
Comarques Gironines	741.724	9,86
Camp de Tarragona	615.668	8,19
Ponent	365.273	4,86
Alt Pirineu i Aran	73.557	0,98
Terres de l'Ebre	185.294	2,46
	7.518.903	100%

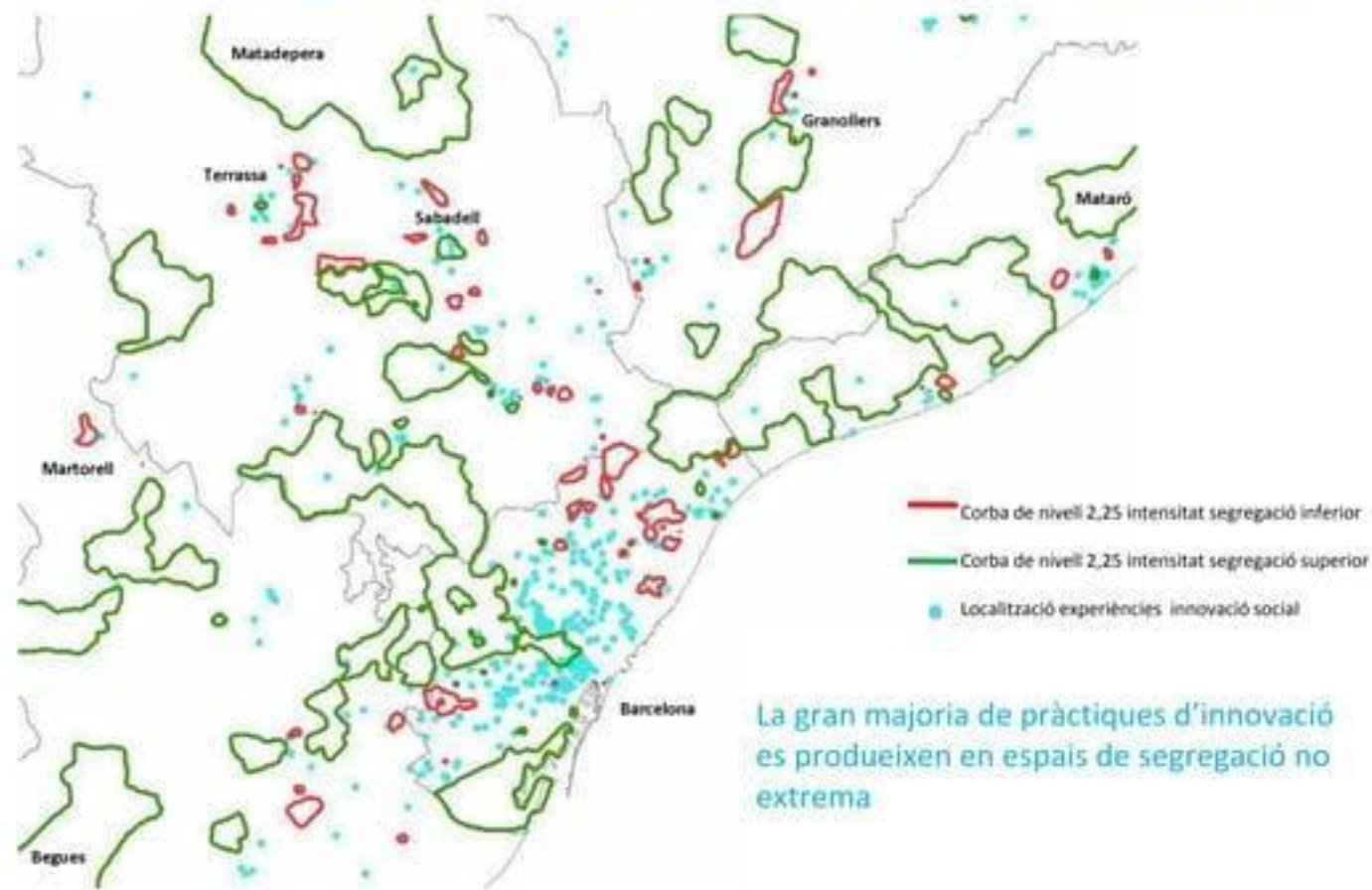
La gran majoria de pràctiques d'innovació social identificades es localitzen a la Regió Metropolitana de Barcelona. La distribució territorial de la IS és força proporcional a la distribució de la població per àmbits territorials

Distribució territorial de la innovació social*

	RMB		Comarques Centrals		Comarques Gironines		Camp de Tarragona		Ponent		Alt Pirineu		Terres de l'Ebre	
Bancs del temps	41	8,5%	1	2,1%	7	11,9%	3	7,9%	2	9,1%	1	9,1%	0	0,0%
Moviments antidesnonaments	36	7,4%	3	6,4%	7	11,9%	3	7,9%	3	13,6%	1	9,1%	1	11,1%
Horts urbans	57	11,8%	4	8,5%	5	8,5%	2	5,3%	2	9,1%	1	9,1%	0	0,0%
Energia alternativa	10	2,1%	3	6,4%	3	5,1%	1	2,6%	1	4,5%	1	9,1%	1	11,1%
Xarxes telemàtiques ciutadanes	10	2,1%	5	10,6%	2	3,4%	1	2,6%	0	0,0%	0	0,0%	1	11,1%
Finances socials	146	30,1%	5	10,6%	12	20,3%	5	13,2%	4	18,2%	0	0,0%	0	0,0%
Grups de Consum	105	21,6%	14	29,8%	7	11,9%	11	28,9%	2	9,1%	4	36,4%	3	33,3%
Espais autogestionats	80	16,5%	12	25,5%	16	27,1%	12	31,6%	8	36,4%	3	27,3%	3	33,3%
TOTAL	485	100,0%	47	100,0%	59	100,0%	38	100,0%	22	100,0%	11	100,0%	9	100,0%

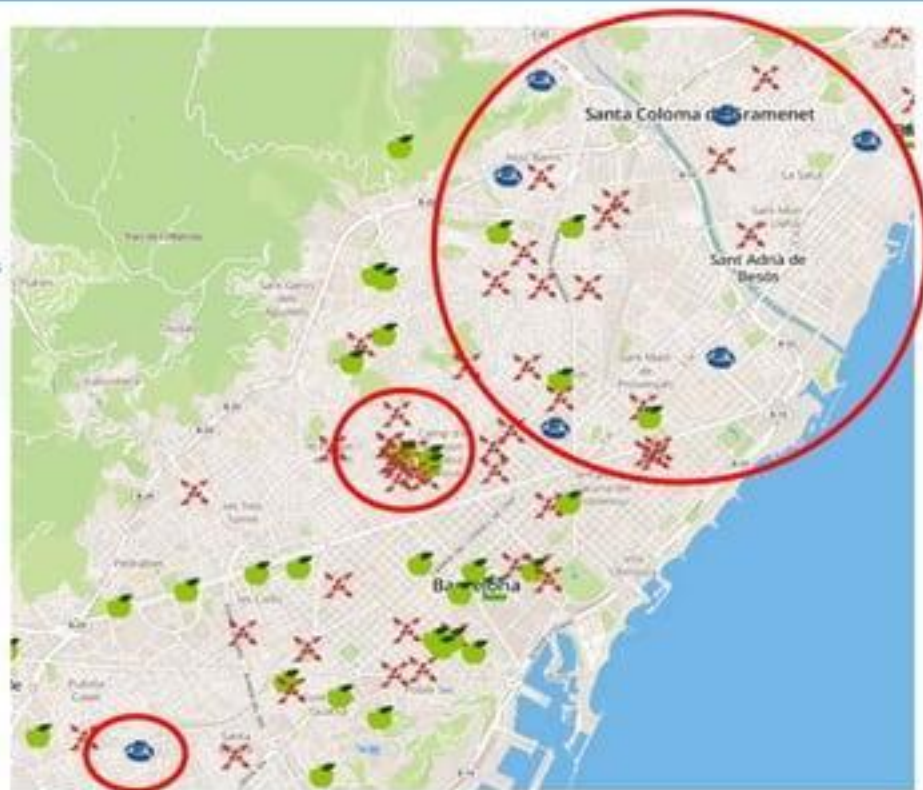
El pes relatiu dels diferents tipus pràctiques en els respectius àmbits territorials és força similar. Dues excepcions importants són les finances socials (molt concentrades a la RMB) i els espais autogestionats (amb més pes fora de la RMB)

Localització innovació social vs. intensitat de segregació

Categories Innovació social

- Solidarietat ciutadana**
 - Bancs de temps
 - Moviments antidesnonaments
- Temps, medi ambient i energia**
 - Hortes urbanes
 - Energia alternativa
 - Xarxes telemàtiques ciutadanes
- Economia i consum alternatiu**
 - Finances socials
 - Grups de consum
 - Assaïes autogestionades

Pràctiques com els horts comunitaris o les cooperatives de consum es concentren en barris d'estatus socioeconòmic mig i amb forta tradició participativa. Les assemblees locals del moviment anti-desnonament tenen més presència en barris de renda baixa

Ciutat Meridiana	Salt	Rocafonda i El Palau	Sta Eugènia	Bellvitge	Pardinyes
S00x20	PAH	PAH	PAH	Ocupació del CAP Rambla Marina	PAH
Ocupació del CAP (urgències) nit	Horts urbans	Ocupació del CAP (manteniment personal)	Horts urbans	Recaptació material escolar	Horts urbans
Padrins de l'escola	Autoconstrucció escola	Plataforma Estafa Banca	Banc aliments	Banc aliments	Classes de reforç mestres jubilats
Creació banc solidari d'aliments	Banc aliments	Horts urbans	Cuina col·lectiva	Assistència alimentària a infants	Banc Aliments
Intercanvi esmorzars per residus orgànics	Menjador de la comunitat sikh	Recuperació i intercanvi llibres fora d'ús	Voluntariat culinari	Xarxa solidària famílies vulnerables	Activitats de lleure infantil
Finançament quotes banc d'aliments	Pagament menús diaris	Banc d'aliments i de roba	Xarxa cooperativa compra a l'engròs material escolar	Grup intercanvi roba infantil	
Rober social	Xarxa de préstecs dones comunitat marroquina	Acollida i convivència de dones nouvingudes	Mancomunitat d'entitats	Programa social de reciclatge solidari	Apadrina un nen
Veïnes jubilades fan de cangur	Assemblea d'aturats Banc de temps Assemblea per cogestió i creació d'un ateneu	Aprenentatge musical per infants Espai de criança Patis oberts	Banc del temps Patis oberts		

Innovació social en barris desfavorits

En els barris més desfavorits hi predominen les mobilitzacions contra les retallades del sector públic o les insuficiències de la intervenció pública, així com les xarxes de solidaritat per a la satisfacció de necessitats bàsiques

Naturalesa	Temàtica	Experiències (valors absoluts)	Experiències (valors relatius)
Mobilització social i resistència contra les retallades del sector públic	Habitatge	5	10%
	Salut	3	6%
	Economia	1	2%
	Horts	4	8%
	Educació	5	10%
Solidaritat i xarxes d'intercanvi per satisfer necessitats bàsiques	Alimentació	13	26%
	Xarxes d'ajuda mútua	11	22%
	Convivència	8	16%

Innovació social en barris desfavorits

Els barris amb més organització social i amb una tradició més forta de col·laboració amb les administracions resisteixen millor la crisi. Són els barris on la substitució poblacional en la bombolla immobiliària va ser més baixa.

	Ciutat Meridiana (Barcelona)	Salt	Rocafonda i El Palau (Mataró)	Sta Eugènia (Girona)	Bellvitge (L'Hospitalet)	Pardinyes (Lleida)
Relació teixit social/ administració	Dificultats interlloció	Dificultats interlloció	Col·laboració	Col·laboració	Col·laboració	Col·laboració
Sentiment pertinença	Feble	Feble	Feble	Fort	Fort	Fort
Substitució poblacional	Alta	Alta	Alta	Alta	Baixa	Mitja
Resiliència a la crisi	Baixa	Baixa	Baixa	Mitjana	Alta	Alta

SÍNTESI I CONCLUSIONS

- L'estudi ens permet constatar l'existència d'un gran nombre d'experiències socialment innovadores esteses per tot el país
- La distribució territorial d'aquestes experiències és desigual, tot i que proporcional a la distribució de la població per àmbits territorials, amb una forta concentració a la RMB.
- Les finances socials són les pràctiques més desigualment distribuïdes. Els espais autogestionats són els que tenen més pes fora de la RMB.
- La presència de les pràctiques d'innovació social més "estàndard" en les àrees d'alta segregació urbana és escassa. La innovació social tendeix a produir-se allà on es concentren més recursos per a l'acció col·lectiva.
- En àrees més desafavorides predominen dos tipus de respostes socials: la protesta contra el retrocés del sector públic i les xarxes d'ajuda mútua que tracten de compensar les insuficiències de les administracions.
- L'organització social i la col·laboració entre entitats i administracions públiques ("capacitat cívica") és un factor clau de resiliència comunitària.

Barris i crisi

<http://igop.uab.cat>